

۱- از نظر شما کودکان و نوجوانانی که در عصر هوش مصنوعی زیست میکنند، چگونه تحت تأثیر ویژگی‌های این عصر قرار خواهند گرفت؟ از این منظر چه تفاوت‌هایی با نسل‌های پیش از خود دارند؟ (در مواردی مانند شکلگیری هویت، تربیت، آموزش، خانواده، جامعه‌پذیری، ...)

کودکان و نوجوانانی که در عصر هوش مصنوعی بزرگ می‌شوند، خیلی سریع‌تر از نسل‌های قبل به این تکنولوژی عادت می‌کنند و بخشی از زندگی روزمره‌شان شده است. این موضوع روی هویتشان هم اثر می‌گذارد، چون شکل‌گیری هویت امروز بیشتر از قبل در محیط‌های مجازی رخ می‌دهد. تربیت و آموزش هم برایشان شخصی‌تر شده، چون با ابزارهایی روبه‌رو هستند که دقیقاً براساس توانایی‌ها و علاقه‌هایشان مسیر یادگیری را تنظیم می‌کند، نه به مانند گذشته.

در عین حال، این نسل نسبت به نسل‌های قبل با چالش‌هایی هم مواجه می‌شود. از یک طرف فرصت‌های بیشتری پیدا می‌کنند، اما از طرف دیگر ممکن است بیش از حد به هوش مصنوعی تکیه کنند و حتی صفاتی مانند صبر، جستجو یا تلاش، کمتر در شخصیت‌شان وجود باشد. خانواده‌ها و جامعه هم نقش متفاوتی پیدا می‌کنند، چون باید هم مراقب باشند و هم یاد بگیرند چطور همراه بچه‌ها حرکت کنند، نه اینکه صرفاً کنترل‌کننده باشند. در مجموع، این نسل در دنیایی رشد می‌کند که هم فرصت‌های بزرگ دارد و هم چالش‌های تازه.

۲- یک نسبت مطلوب میان کودکان با هوش مصنوعی چه ویژگی‌هایی دارد؟ آنان در معرض چه فرصت‌ها و تهدیداتی قرار دارند؟

یک نسبت مطلوب میان کودکان و هوش مصنوعی یعنی اینکه بچه‌ها یاد بگیرند از AI به‌عنوان یک ابزار کمکی استفاده کنند، نه جایگزین فکر کردن یا تجربه کردن. در این حالت، فرصت‌ها خیلی پررنگ می‌شوند: یادگیری سریع‌تر و شخصی‌سازی شده، کشف علاقه‌ها در سنین پایین‌تر، و دسترسی آسان به منابعی که قبلاً نبوده. اما تهدیدهایی هم وجود دارد مثل وابستگی بیش از حد به پاسخ‌های آماده، کاهش توان حل مسئله، یا روبه‌رو شدن با محتوای نامناسب اگر نظارت درستی نباشد. تعادل زمانی ایجاد می‌شود که کودک مهارت‌هایی مثل خلاقیت و صبر را حفظ کند و در کنار آن از هوش مصنوعی فقط برای تقویت توانایی‌هایش استفاده کند.

۳- یک نسبت مطلوب میان نوجوان با هوش مصنوعی چه ویژگی‌هایی دارد؟ آنان در معرض چه فرصت‌ها و تهدیداتی قرار دارند؟

یک نسبت مطلوب میان نوجوان و هوش مصنوعی یعنی اینکه نوجوان بداند AI می‌تواند ابزار قدرتمندی برای رشد شخصیت و یادگیری باشد، اما جایگزین انتخاب‌های خودش نیست. در این سن که هویت در حال شکل‌گیری است، هوش مصنوعی می‌تواند فرصت‌های مهمی مثل یادگیری تخصصی، دسترسی به مهارت‌های جدید و حتی شناخت بهتر علایق شغلی را فراهم کند. اما در کنار این فرصت‌ها، تهدیدهایی هم وجود دارد؛ مثلاً وابستگی به پاسخ‌های سریع، یا سردرگمی در تشخیص مرز میان واقعیت و محتوای هوش مصنوعی. نسبت سالم زمانی شکل می‌گیرد که نوجوان بداند هوش مصنوعی قرار است کمکش کند نه اینکه جای او تصمیم بگیرد.

۴- مهم‌ترین الزامات و بایسته‌هایی که در سیاست‌گذاری هوش مصنوعی برای حمایت از حقوق کودکان و نوجوانان باید مورد توجه قرار گیرند کدام‌اند؟
(در مواردی مانند: حق هویت، حقوق خانوادگی، حق سلامت و رشد، حق تفریح، بازی و ورزش، حقوق فرهنگی، آموزشی و تربیتی، و همچنین حق امنیت و حفظ حریم خصوصی)

در سیاست‌گذاری هوش مصنوعی، مهم‌ترین اصل این است که حقوق کودکان و نوجوانان در اولویت قرار گیرد. برای حفظ هویت و حریم خصوصی، باید سیستم‌های هوش مصنوعی به‌صورت شفاف عمل کنند و داده‌های کودکان تنها در حد ضرورت جمع‌آوری و با بالاترین سطح امنیت ذخیره شود. از طرفی، خانواده‌ها باید همچنان نقش اصلی را در تربیت و راهنمایی داشته باشند، یعنی سیاست‌ها نباید جایگزین والدین شوند، بلکه باید ابزارهایی فراهم کنند که خانواده بتواند با خیال راحت و آگاهانه فرزندش را در استفاده از AI همراهی کند.

در حوزه سلامت، رشد، آموزش و تربیت، سیاست‌گذاری باید تضمین کند که ابزارهای هوش مصنوعی محتوای سالم و متناسب با سن ارائه دهند. نه اینکه کودکان را در معرض اطلاعات غلط، الگوریتم‌های اعتیادآور قرار دهند. از طرف دیگر، حق تفریح و بازی هم باید جدی گرفته شود؛ یعنی قوانین باید جلوی طراحی‌هایی را بگیرند که باعث وابستگی شدید یا کاهش فعالیت بدنی می‌شود.

در نهایت مقررات باید مانع هرگونه سوءاستفاده یا دسترسی افراد نامناسب به کودکان شود. سیاست‌گذاری خوب زمانی شکل می‌گیرد که کودک بتواند در محیطی امن و سالم از هوش مصنوعی بهره ببرد.

۵-سیاستگذاری در این زمینه در ایران، چه تفاوت‌ها و شباهت‌هایی با اسناد و سیاست‌های جهانی و یا دیگر کشورها خواهد داشت؟

شباهت‌ها عمدتاً در اصول کلی است: مانند تأکید بر امنیت داده‌ها، حفظ حریم خصوصی، ارائه محتوای سالم و مناسب سن.

تفاوت‌ها بیشتر در نحوه‌ی اجرا و اولویت‌بندی است. در ایران ممکن است تأکید بیشتری روی هماهنگی با فرهنگ و ارزش‌های اجتماعی کشور باشد.